

Asia: VN/32389/2023

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain, sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain sekä Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (15 ja 20 §) muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1) Näkemyksenne muutoksiin, joilla vahvistetaan ammattioikeutta hakevan sekä ammattihenkilön kielitaitoa koskevia säännöksiä

SJL ry pitää perusteltuna kielitaitovaatimusten täsmentämistä ja vahvistamista. Riittävä suomen tai ruotsin kielen taito on keskeinen osa potilasturvallisuutta kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon ammateissa. Kielitaitovaatimuksista pitää olla selkeät ohjeet ja työkalut, jotta työnantajilla on yhdenmukainen menetelmä arvioida kielitaitoa. Ovatko kielivaatimusten arvioinnin ja seurannan menetelmät selkeät, jos ammattilainen työskenteleekin yksityisenä ammatinharjoittajana?

2) Näkemyksenne muutoksiin, joilla laajennetaan Lupa- ja valvontaviraston mahdollisuuksia puuttua ammattihenkilön ammattioikeuteen ammattitoiminnan ulkopuolella tehdyn rikoksen perusteella sekä toisen EU/ETA-valtion tekemän, ammattioikeutta rajoittavan tai poistavan päätöksen perusteella

SJL ry kannattaa ehdotusta. Viranomaisvalvonnan ja rikosoikeudellisen vastuun kiristäminen on perusteltua potilasturvallisuuden näkökulmasta. Samaan aikaan potilasturvallisuuden vuoksi on tärkeää, että ehdotus koskettaa laajalti sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia. Tästä syystä on tärkeää, että terveydenhuollon ammattilaisten rekisteröintiä ja ammatin suojausta ei tulevaisuudessa löysennetä. Sillä yhtenäistyykö sote-ala, jos toisten ammattiryhmien sääntelyä tiukennetaan ja toisilta ehdotetaan poistettavaksi kokonaan?

Lausuntopalautteen perusteella tehtävässä jatkovalmistelussa tullaan arvioimaan mahdollisia muutostarpeita laillistetun sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävissä toimimista koskevaan sääntelyyn avoimessa yliopistossa suoritettujen opintojen perusteella. Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:ään vuonna 2025 voimaan tulleella muutoksella annettiin myös muille kuin ammattiin

opiskeleville mahdollisuus toimia tilapäisesti laillistetun sosiaalityöntekijän tehtävissä sosiaalityöntekijöitä koskeneen akuutin henkilöstöpulan tilanteessa. Eduskunta on edellyttänyt, että sosiaali- ja terveysministeriö arvioi sosiaalityöntekijän tehtävissä toimimisen edellytysten lieventämistä koskeneen lakimuutoksen vaikutuksia ja kokemuksia ja ottaa ne huomioon ammattihenkilölainsäädännön uudistamisessa. Sosiaali- ja terveysministeriö on arvioinut asiaa hallituksen esityksessä tarkemmin kuvatulla tavalla ja ehdottanut esityksessä useita muutoksia sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työnjaon joustavuuden parantamiseksi ja tehtävärakenteiden kehittämiseksi. Ehdotetut muutokset muodostavat kokonaisuuden, jossa samanaikaisesti yhdenmukaistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon säänneltyyn ammattiin opiskelevien tutkinto-opiskelijoiden edellytyksiä toimia laillistetun ammattihenkilön tehtävissä sekä mahdollistetaan sosiaalihuollon ammattihenkilöille joustava toimiminen toistensa tehtävissä laissa tarkemmin säädetyin edellytyksin. Ehdotettujen muutosten myötä ne sosiaalihuollon ammattihenkilöt, jotka olisivat suorittaneet sosiaalityön opintoja avoimessa yliopistossa, saisivat toimia jatkossakin niissä sosiaalityöntekijän tehtävissä kuin nykyisinkin, mutta pysyvämmällä tavalla. Esityksen mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa säädettäisiin terveydenhuollon ammattihenkilölakia vastaavasti erikseen ammattiin opiskelevien mahdollisuudesta toimia laillistetun ammattihenkilön tehtävissä (12 §) ja sosiaalihuollon ammattihenkilöiden mahdollisuudesta toimia muiden sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tehtävissä (3 §). Ehdotetuilla muutoksilla tuettaisiin sosiaalihuollon ammattihenkilöiden keskittymistä koulutustaan (tutkintokoulutus sekä mahdolliset lisä- ja täydennyskoulutukset) ja osaamistaan vastaaviin tehtäviin sekä turvattaisiin sosiaalihuollon ammattihenkilöille pysyvämmät tehtäväjärjestelyt poistamalla toisen ammattihenkilön tehtävissä toimimiseen liittyvät aikarajat ja vaatimus toimia johdon ja valvonnan alaisena. Muutoksilla luotaisiin pysyvät lainsäädännölliset rakenteet vastata eri aikoina muuttuviin palvelutarpeisiin ja henkilöstön riittävyyteen ja saatavuuteen liittyviin vaihteluihin. Lausunnonantajia pyydetään ottamaan kantaa lausuttavana olevan esityksen ehdotukseen, joka koskee laillistetun sosiaalityöntekijän tehtävissä tilapäisesti toimimisen edellytyksiä ja ottaen huomioon sosiaalihuollon ammattihenkilöiden riittävyyden ja saatavuuden näkökulman (3 A ja 3 B).

3A) Näkemyksenne muutokseen, jolla joustavoitetaan sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työnjakoa mahdollistamalla sosiaalihuollon ammattihenkilöiden toimiminen toistensa tehtävissä laissa tarkemmin

säädetyin edellytyksin terveydenhuollon ammattihenkilöiden mahdollisuuksia vastaaviksi (laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 3 §)

SJL ry kannattaa tarkoituksenmukaisen työnjaon kehittämistä, mutta korostaa, että työnjaon kehittämisen tulee kuitenkin perustua aina ammattihenkilöiden koulutukseen, osaamiseen ja potilasturvallisuuteen. Työnjaon joustavoittaminen ei saa johtaa siihen, että erityisosaamista edellyttäviä tehtäviä siirtyy ammattihenkilöille, joilla ei ole niiden turvalliseen toteuttamiseen riittävää koulutusta ja osaamista.

3B) Näkemyksenne muutokseen, jolla yhdenmukaistetaan laillistetun ammattihenkilön tehtävissä tilapäisesti toimimista koskevaa sääntelyä sosiaali- ja terveydenhuollossa (laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 12 §)

SJL ry pitää perusteltuna sääntelyn yhdenmukaistamista. Samalla yhdistys korostaa, että tilapäinen toimiminen laillistetun ammattihenkilön tehtävissä tulee jatkossakin perustua riittävään koulutukseen, osaamiseen ja asianmukaiseen ohjaukseen. Potilas- ja asiakasturvallisuuden tulee säilyä ensisijaisena tavoitteena myös tilanteissa, joissa pyritään helpottamaan henkilöstön saatavuutta.

On kuitenkin varmistettava, että muutosta toteutettaessa nimikkeiden käyttöä koskeva sääntely on selkeää ja ulkopuoliselle helposti tulkittavaa sekä se, ettei muutos synnytä epäselvyyksiä rekrytoinneissa tai tehtävien määrittelyssä.

4) Näkemyksenne muutokseen, jolla yhdenmukaistetaan lähihoitajan ammattinimikkeen käyttöoikeuden edellytykset ja varmistetaan, että valvontaviranomaisella on yhdenmukainen toimivalta valvoa sosiaali- ja terveydenhuollon nimikesuojattuja ammattihenkilöitä.

SJL ry pitää sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden sääntelyn yhtenäistämistä lähtökohtaisesti perusteltuna tavoitteena. Nyt esitettyä muutosta emme kuitenkaan pidä tässä vaiheessa kannatettavana, sillä kokonaisuudistus on vielä kesken ja ehdotettu muutos keventäisi lähihoitajien ammattioikeuksiin ja rekisteröintiin liittyvää sääntelyä ennen kuin koko sääntelyn kokonaisuus on ratkaistu. Sääntelyn yhdenmukaistaminen ei saa tarkoittaa sitä, että ammattihenkilöiden pätevyyden tai ammattioikeuden todentaminen vaikeutuu tai valvonnan edellytykset heikkenevät.

SJL ry pitää tärkeänä, että ammattihenkilön koulutus, pätevyys ja ammattioikeus voidaan jatkossakin luotettavasti todentaa viranomaisen ylläpitämästä julkisesta rekisteristä. Tämä on tärkeää sekä työnantajien omavalvonnan että asiakkaiden ja potilaiden turvallisuuden kannalta.

Nimikesuojattujen ammattihenkilöiden asemaa tulee kehittää johdonmukaisesti siten, että sääntely vastaa ammattiryhmän koulutusta, osaamista, vastuuta ja itsenäistä ammatinharjoittamista. Sääntelyn kehittämisessä tulee huolehtia siitä, että niin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattiryhmien asema ja erityisosaaminen tunnustetaan ja turvataan riittävällä tavalla.

5) Näkemyksenne muutokseen, jolla lisätään säännökset ja selkeä prosessi toisessa EU/ETA-valtiossa suoritettun tutkinnon vertailusta ja tunnustamisesta kansallista ja EU:n oikeuskäytäntöä vastaavaksi

SJL ry pitää kannatettavana, että tutkintojen vertailua ja tunnustamista koskevaa menettelyä selkeytetään. Jotta Suomessa koulutetut ammattilaiset pysyvät kilpailukykyisenä EU/ETA vertailuissa, on ehdottoman tärkeää, ettei koulutuksen tai vaatimusten tasoa heikennetä.

6) Näkemyksenne muutokseen, jolla sujuvoitetaan sairaanhoitajan rajatun lääkkeenmäääämisöikeuden lupaprosessia

-

7) Näkemyksenne muutoksiin, joilla vähennetään sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunnan toimintaa koskevaa byrokratiaa

SJL ry pitää valvontamenettelyjen sujuvoittamista perusteltuna, mikäli se ei vaaranna potilas- ja asiakasturvallisuutta tai ammattihenkilöiden oikeusturvaa.

8) Näkemyksenne muutoksiin, joilla laajennetaan Lupa- ja valvontaviraston tiedonsaantioikeutta ja varmistetaan tiedonsaantioikeudet pysyvällä sääntelyllä

SJL ry pitää esitystä perusteltuna.

9) Näkemyksenne muutokseen, jolla päivitetään erikoishammaslääkärikoulutukseen ottamisen edellytyksiä

-

10) Huomionne vaikutusten arviointiin liittyen. Onko esitysluonnoksella joitakin olennaisia vaikutuksia, joita ei esityksessä ole huomioitu?

-

11) Muita huomioitanne esitykseen liittyen

SJL ry pitää tärkeänä, että koko ammattihenkilölainsäädännön uudistuksen lähtökohtana säilyy potilas- ja asiakasturvallisuus. Tämä sama tavoite tulee huomioida johdonmukaisesti myös ammattihenkilöiden rekisteröinnissä, ammattinimikkeiden käytössä ja viranomaisvalvonnassa. Puhutaan paljon työnjaon joustavoittamisesta, mutta hyvin vähän siitä, että eri ammattiryhmien erityisosaaminen pitäisi samalla tunnistaa ja turvata. Potilasturvallisuutta ei tule heikentää sääntelyä purkamalla tilanteessa, jossa palveluiden tuottaminen ja henkilöstön saatavuus muuttuvat yhä joustavammiksi. Päinvastoin palvelujärjestelmän monimuotoistuuessa tarvitaan entistä selkeämpää tietoa siitä, kuka palvelua tuottaa, millä koulutuksella ja millä ammattioikeudella.

Jalkojen parissa työskentelee nykyisin useita eri koulutustaustan omaavia ammattiryhmiä, mikä voi aiheuttaa asiakkaille ja potilaille epäselvyyttä eri ammattien osaamisesta, vastuista ja koulutustasosta. Tämä korostuu entisestään tilanteessa, jossa hyvinvointialueet hankkivat ja siirtävät palveluita yhä enemmän yksityisten palveluntuottajien toteutettaviksi. Mikäli ammattinimikkeiden,

koulutuksen ja ammattioikeuksien sääntelyä samalla väljennetään, potilaan mahdollisuus arvioida saamansa palvelun asianmukaisuutta ja ammattilaisen pätevyyttä heikkenee.

SJL ry näkemyksen mukaan saman tasoisen ja laajuudeltaan vastaavan koulutuksen suorittaneiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden sääntelyaseman tulee olla yhdenmukainen. Tästä näkökulmasta nykyinen nimikesuojattujen ja laillistettujen ammattihenkilöiden välinen ero ei ole perusteltu jalkaterapeutti (AMK) -tutkinnon osalta. Jalkaterapeutit tulee kokonaisuudistuksessa siirtää laillistetuiksi terveydenhuollon ammattihenkilöiksi.

Jos henkilön toimintaa pidetään niin merkittävänä, että siihen liittyy erityinen rikosoikeudellinen vastuu ja viranomaisvalvonta, myös hänen ammattioikeutensa ja koulutukseen perustuva asemansa pitäisi olla selkeästi määritelty ja yhdenvertaisesti suojattu.

Laakkio-Saari Emma
Suomen Jalkojenhoitaja- ja Jalkaterapeuttiliitto ry